Голос Ватры

ПОСВЯЧЕНО ЛЕМКІВСКІЙ ВАТРІ І КУЛЬТЬТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТИ ЛЕМКІВ

Нр 5-1988

ІЩЫ РАЗ – ЛЕМКІВСКА

Пятий раз уж, разом з "Голосом Ватры" несу до Вас, Дорогогы Ватряне своє слово. Завсе, коли сідам до того писаня є в мі велика радіст. Радіст, же завершат ся іщы єден рік. І хоц николи уж не верне, хоц бере зо собом кавалец нашого жытя – якже ся не радувати, кед числит ся він од Ватры до Ватры. А коли так – значыт, же рік то не змарнуваний, же час то не програний.

Може памятате з минулорічного "Голосу Ватры" маленьку нотку п. н. "Пробачте, пиште". Бесідувало ся в ній, што быти може наступна наша газета буде більша. І як то добрі, што забезпечыли мы ся двома короткыма слівцями "быти може". Бо іщы днес, на нецілий місяц перед Ватром не знаме напевно, ци выдаме газету хоц лем таку, яка была. Ци проведеме Лемківску Ватру не гірше од влони.

Digitally signed by Walter Maksimovich
DN: cn=Walter Maksimovich, o=www.lemko.org, ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2010.02.17 23:17:45 -05'00'

Walter Maksimovich

докінчыня зо стороны 1

Знате певно повіджыня: "хто стоіт в місци - тот ся цофат"!? І як в тых обставинах оборонити свою радіст, довести, што не змарнувало ся рока?

Ватра буде! Зас розпалиме, шестий уж раз, Святий Оген наш. Проведеме великы три дни по свойому, по лемківскы. ІЩЫ раз буде то ЛЕМКІВСКА Ватра! І радуйме ся, тішме ся направду щыро, автентычно - з того же "іщы", же "лемківска". Бо нелегко утримати єй, заховати таком, яком ся вродила, забесідувала до нашых душ, протягнула, як пише в своім вершы Янко Шкирпан - "язычок златий."

А памятате? Коли ся вродила, кєд была іщы маленька не нашли ся для ней отец, мати, мачоха навет. Жебы помочы ставляти першы крочкы. Жебы проречы: ты тіж наша, люба, рідна. Позерано з боку, з варварском надійом, же неміч спараліжує ій ножкы, же вмре нещасливом калічком а на єй похороні заспівают: "многая літа твойому небытю".

Але немовлятко росло, ставляло ножкы штораз міцнійше. І, коли переконано ся, што не видно способу на його смерт, постановлено єй выховати. Жебы лем не было за пізно. Бо яличку мож зогнути, ялицю -уж ні

Не знам, направду - не знам, одкале шановний М.Юськів черпав джерела пишучы в "Нашым Слові" (1988.05.29), што "Це буде ще одна масова, велелюдна імпреза УСКТ". То правда - старано ся жебы была, але наразі іщы неє ІЩЫ ні!

В державі наший нихто не змушує вступляти до ниякой партиі, організациі. А коли ходит о УСКТ - його члены становлят неціле 10% украінской национальной меншости. І не підносячы проблемы национальной приналежности, мож ся застановити над зоставліньом числ 10:90.

Не знаме, як довго утримаме Лемківску Ватру таком, яком ся вродила. Знаме лем, же маме до того незаперечне моральне право. Бо мы ій дали жытя!

Запрашаме вшыткых! Автентычно, щыросердечно! А за поступкы нашы і Вашы судьйом най буде - совіст!

(м)

* * * * * * * * * *

Янко Шкирпан

ІДУ ҐУ ТОБІ

Оген
язычок златий
все бесідливий
стрямбатий
надійом

Іду ґу Тобі огню
несу патыча
нанаручо

Стаю
як стає немовля
крок - по кроку
ноженятя босы
огріти прошу

Іду ґу Тобі
Ватро

1888-1988

ДИМИТРИЙ ВИСЛОЦКІЙ

В істориі Лемків і Лемковины характерне є операня ся єй розвитку о велькы індивідуальности творчы, о люди, котры ціле своє жытя оддали ідеі любови до свойой рідной культуры, традициі, народу. Єдным спосеред найбарже заслуженых і значных діячи лемківскых є Дмитрий Вислоцкій, більше може знаний під літературным певдонімом Ваньо Гунянка. Його громадска і культурна діяльніст припадат головно на першу половину XX віку. На часы найбарже неспокіны і трагічны в наший істориі. В часах тых быв Вислоцкій великым ідеологом, народным дыктатором лемківскым. І хоц істория осудила його сурово: "Украінці закидають йому « лемківский сепаратизм » та політичну орєнтацію на Росію, католики - потяг до православ'я, націоналісти - захоплення соціалізмом, поляки - антиполонізм, комуністи - емігрантську діяльність" (М.Мушинка), нам приходит гнеска в сотну річницю його народин представити дакус шырше і барже обєктивно жытя і діяльніст того великого Лемка.

Вродив ся Вислоцкій 4.10.1888 року в селі Лабова коло Нового Санча. Як сімлітня дітина выіхав з мамом до Америкы, де його няньо робив в копальни угля. Недовго потім мусіли вертати на Лемковину зо взгляду на хвороту няня. Ту Митро пішов до школы. Вчыв ся в новосандецкій Рускій Бурсі і в Гімназиі в Бохни. Быв тіж студентом Юридичного факультету в Кракові. Уж в молодым віку міцно заангажував ся в культурну і громадску діяльніст. Як выхователь Руской Бурсы од 1912 р. выдає газету "Лемко". В часі І війны быв арештуваний і вязнений в Талергофі, де засуджений на кару смерти чудом остав ся жывым дякувати амнестиі. По війні організує Лемків - поперат Республику Лемківску во Фльоринці, навязує контакт з діячами пряшівскыма, хоче створити спільну незалежну державу. Перед польскыма властями мусит втікати на Словацию, де співорганізує Руску Народну Раду. Але і ту мусит

хоронити ся перед арештом емігруючы найперше до Канады а зараз потім до Америкы.

На рокы його американской еміграцийной діяльности 1927-1946 припадат найбільша актывніст творча Гунянкы. Є єдным з заложытелів Лемко-Союза. Довгы рокы редагує газету "Лемко", потім "Карпатску Русь", выдає календары Лемко-Союза, книжкы, одозвы до Лемків. Веде міцну агітацийну роботу. Його сила переконуваня є величезна. В тім часі проводит ним ідея повязаня долі Лемків з молодом совітском державом. Щыро вірит же тяжку економічну і політичну ситуацию Лемків може змінити лем іх отверта еміграция до Совітского Союза. "Треба нам памятати - писав Д. Вислоцкій -што ратунок Лемковины в еміграциі, што еміграция Лемків не може быти в жадну іншу краіну, лем в Совітский Союз. В тім направліню нам треба трудити ся, трудити ся зо всіх сил". В 1934 р. выіжджат навет Гунянка до Москвы в справі переселіня Лемків до СССР. Отримує згоду совітскых органів на переселіня надвыжкы мешканців з териториі Лемковины, на што єднак не годят ся польскы власти. Тота сторона діяльности Гунянкы є найбарже критычно осуджувана через самых Лемків. Віра його в Росию і соціялізм была сліпа і безкритычна. Але треба нам тіж памятати о тім, же Гунянка николи не думав о цілковитым переселіню Лемків, хтів розвязати проблем перелюдніня в спосіб, який быв згідний з його ідеологійом. О його глубокій і щырій вірі в соціялістычну свободу і добробыт свідчыт факт, же в 1946 р. сам змінят свою долю американского емігранта на судьбу лемківского переселенця на Украіні. Ту на місци пережыват тоты самы досвідчыня, якы перешли нашы выселенці 1945 р. Прібує дістсти ся на Пряшівщыну. Тепер стає ся то уж неможливе. Вмерат во Львові в грудни 1968 р. До кінця утримує звязок з Лемко-Союзом, тепер уж повний критыкы і розчаруваня.

Жытя Гунянкы повне ідейного заангажуваня нашло оддзеркаліня і в його літературній і редакцийній діяльности. Є він автором численных оповідань з жытя Лемків, повісти, драматичных творів, газетных дописів. Зберав і редагував етнографічны материялы нп. Лемківскє весіля, народны співанкы. Выдав знану вшытким "Нашу книжку", де замістив значну част своіх творів. Як

докінчыня на стороні 4

ВАНЬО ГУНЯНКА

В АМЕРИЦІ

Приіхал я з краю до Америкы в саму депресию. Доставили мя на депо в Нью Йорку. Там мал ждати мя мій приятель. І ждал мя. Познал мя по гунці, в якій я приіхал, і уж хотіл вывинути ся, но я го познал і хопил за рукав:

- Почкай! То я!

Рад-нерад змушений был признати ся до мя.

- Добри, же-с ту. Та лем тримай ся мене, жебы-с не затратил ся, - гварит, а сам все вперед норовит, штобы выглядало людям, што мы оба собі чужы люде.

Лем раз підскочыл ку мі чловек в червений шапці і рве мі торбу, яку я нюс коло себе. Я кричу, но не помагат нич, бо він был міцнійший од мене і выдер мі торбу, тай несе, усміхат ся. Як ту свою торбу од того американця назад дістати? Вышли сме на улицю, а він все іщы несе мою торбу за мном. Я хочу брати, а він не дає.

- Дай му кводра, -шепнул мі мій приятель.

Вынял я кводра, дал тому американцю в червеній шапці, тай він дораз шмарил мойом торбом до болота і, видно, полетів другому дакому вырвати торбу.

-Маш пятдесят центів?-звідує мій приятель.

- Мам, реку.

- То поідеме.

Кликнул він жолту машыну, і приіхали мы в тоту част Нью Йорка, где жыют нашы краяне. Ледво я вышол на пятий поверх. Вошли сме в апартамент Темно, хоц на дворі сонечко ясно світит. Ту покоі мого приятея. Єден лем "фронтовий", з вікнами, а два-без. Долго я постоял, покаль розозріл ся.

То моя жена, Кейда. Діточок маме пятеро, - повідат мій приятель.- Найстарший бойс, десят років. Всьо было бы добри, но уж два рокы не роблю. Безроботя тепер в Америці, планного президента сме выбрали. В Америці добри, як выберут доброго президента, а як планного, та ніт роботы.

- Та чом виберате планного?

- Та фрас го знає, котрий добрий, а котрий планний. Оно аж по выборах ся покаже. Видиш тоту машынку?

- А на што она, тота машынка? - звідую.

- Паленку варит. Коли приде безроботя, то ціла Америка крутит ся коло такых машынок. Сут великы і малы. Кого на яку стати, і на яку має пляц., То ратунок для безробітных. Тоты, што не роблят, варят, а тоты, што іщы роблят, пьют. І так разом біду пхают. Лем в послідній час зачали уж варити муншайн і тоты, што роблят. Муж робит, а жена варит. Зачали уж і компаніі варити по крыйому, бо тепер прогібіция.

- А што то прогібіция?- звідую.

- То так, як бы, дайме нато, в

докінчыня на стороні 4

докінчыня зо стороны 3

краю заприсягли ціле село од паленкы. В нас тепер заприсягли цілу Америку. А ты маш грошы?

– Што-си іщы мам, реку.

– Та дай мі. Я ти куплю сута, американску одежу. Так не можеш выхдити на улицю.

Пішол купувати мі сута, а я остал ся з Кейдом. Жена собі дост підстрижена підмалювана.

Всьо было бы добри, лем мужа, мам доничого. Пъє, робити не хоче, в карты грат, за другыма ходит. Не жытя мі з ним а покута! Як бы не тота машынка, то треба бы было в голоду померти.

Принесла, наляла:

– Выпийте, – честує і на мене позерат...

Принюс мій приятель американску одежу для мене. Приходжена в другого. Где-си в сусідстві достал.

– Сут, як бы на тебе шытий під міру. Тепер уж можеме і на Бродвей іти. Маш грошы?

–Іщы што-си мам.

– Та подме на місто.

– Та где-ж бы сте ішли? Обід буде! Дай-ле старий центы до бучера...

– Я не мам центів.

– Я мам, гварю.

Вышла жена до бучера. Пошкрябал ся мій приятель по голові:

– Всьо было бы в мене добри, лем жену мам недобру! Іст моє жытя. Ой, іст, Ваню іст. Сварит ся, поневерат, за другыма позерат. А уж тепер, одколи муншайн вариме, то преріжний нарід ту зноровил. Жена уж не дбат о мене, ни о діти. Уж тижден нич не варила. Уж ся мі нич не хоче... Подме. Не можу я сідити в тых румах.

Вышли сме. Ни жены од бучера, ни обіду не ждали.

– Ту, в Ню Йорку, – гварит – не можеш сідити. Ту мусиш ходити, іздити, ци треба, ци нетреба, бо коли бы-с сідил, то бы-с здуріл. Ту каждий ходит, каждий іде, або летит за доларом. Як маш долары коло себе то дай мі сховати, бо ти выдрут. Ту мают барз добрий нюх. Так ти выдрут, што ани не будеш знал, коли і як!

– Уж по доларах.

– Як? Уж не маш?

– Ніт.

– Підеш просто том улицьом і зайдеш до парку. Чудесний парк! Такого парку, як Сентрал Парк в Ню Йорку, ніт на цілым світі... Ід просто, там так гарді. Голубы, пташкове співают, квіты червены, пахнячы... Я з тобом іти не можу, бо мам апойтмент в єдній компанії. Обіцюют добру роботу... Та гуд бай!

Остал ся я сам на розі улиці, коло "Русско-польской Аптекы". Смотрю на противну сторону улиці, а там тыж "Русско-польска Аптека". Дбают о русско-польске здравья в Ню Йорку, не дают пропадати без лікарства. Всяди руско-польскы аптекы і руско-польскы докторы. Хоц ту, в Америці цінят єднако руснаків і поляків, – думам собі.

В Ню Йорку не лем люде бігают, іздят і літют; здає ся, што ціле льом. Наперед мене ідут, за мном ідут, по боках ідут, над головом ідут, пид ногамы ідут, просто на чловека ідут, по вас перейде і ани не обізрит ся. А там погребник стоіт пред своім погребовым офисом, на другій стороні од "Русско-польской Аптекы". І лем позерат, коли ударят ся машыны, або переідут дакого. Жде на свій бизнес, на погребникове щестя. Смотрит на мене. Видно, оцінює на око, як долго я можу іщы жыти? "Повільний тот чловек, думат, недолго пожыє в Ню Йорку, напевно попаде під авто. Лем ци має інсюренс на выпадок смерти? Тот має, бо рукы выроблены і не пьяний..."

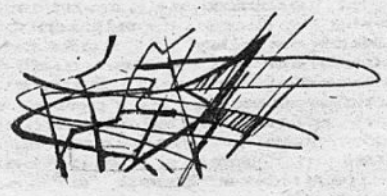

докінчыня зо стороны 3

редактор і сатирик писав сатиричны вершы і пародиі ілюструваны карикатурныма рисунками. Його творчіст треба высоко оцінити зо стороны літературной вартости; на таку саму оціну заслугує і лемківска бесіда, яком писав Гунянка, хоц ту находиме і стрімліня до вводжыня декотрых росийскых прикмет фонетичных. Є то проявом підпорядкуваня власной творчости ідеології, якій посвятив ціле жытя. А ідеологія тота в першій мірі мала служыти добру Лемків, розвиткови іх культуры і поліпшыню нелегкой долі. В літературных творах Гунянкы часте є противоставліня молодых старым, осмішаня зацофаня і темноты, выступованя против старым сільскым порядкам. Часто тіж критыкує автор еміграцийне жытя Лемків в Америці. Рівночасно в творах тых однаходиме трафно выражену атмосферу лемківского жытя, правду його злых і добрых сторін – свідоцтво емоцийного звязку з рідным і врази вости на лемківскы проблемы. Бо быв Ваньо Гунянка єдным з найвірнійшых сынів свого народу, до кінця йому одданым і вірив, же вшытко, што робит, робит для його добра. Мы тепер, коли прібуєме осуджати його діяльніст мусиме памятати о тім, же смотриме уж через досвідчыня істориі, яких Гунянка не мав і виділи щырість найліпшых інтенций, котры находиме в цілій його

БОГДАН ГОРБАЛЬ

ЛЕМКІВСКА НАРОДНА РЕСПУБЛИКА

Перша Світова Війна принесла великы зміны в Європі. Австро-Мадярщына, котра медже іншыма обнимала терены цілой Лемковины, перестала існувати, а на землях той імперії зачали повставати новы, національны державы. Нашы землі по північній страні Карпат нашли ся під зверхністю Поляків, лем на сході сігали вплывы Західньо-Украінской Народной Республикы. Держава тота была за слаба штобы нести поміч Східньо-Лемківскій Республиці в Команьчы, організуваній через о.П.Шпильку з Вислока Великого, о.М.Кріля з Перелук, учителя з Вислока Г.Судомира, і А.Кира з Команьчы. До Східньо-Лемківской Республикы, котра існувала од початку листопада 1918 до початку лютого 1919 року належало 30 сіл (меже іншыма: Команьча, Репедь, Душатин, Туринське, Прелукы, Щавне).

Другым осередком політычной діяльности Лемків была західня Лемковина. Уж 9.X.1918 р. в Гладышові дішло до стрічы лемківскых діячи, котры заняли ся приготовліньом зъізду делегатів з цілой Лемковины. Одбыв ся він 5 грудня 1918 р. во Фльоринці де зъіхало 500 передставители репрезентуючых 130 сіл північной Лемковины, лемківску еміграцию в Америці, Пряшівщыну і польскій уряд. Операючы ся на "тринадцетьох пунктах" президента Вильсона "Про право народів до самоокріслінія" доктор Ярослав Качмарчык повідав о потребі покликаня державного апарату, котрий буде выконував суверенну власт на Лемковині. Для здійсніня того покликано "Начальний Совіт Лемковины" з головом о.Михалом Юрчакевичом. Потім зачали повставати його отділы- Рускы Рады в повітах Новий Санч, Грибів, Горлиці, Ясло, Кросно і Санок. Організували они адміністрацию, народны дружыны, закладали школы, кооператывы. На вшытко тото годили ся польскы власти, котры переказали передставителям Лемківской Народной Республикы поміщыня в будынку колишнього староства в Грибові.

Медже творцямы Республикы не было згідности, што до будучности Лемковины. Декотры хотіли прилучыти ся до Росиі, другы думали о Україні а іншы вас хотіли творити цілковито незалежну державу. Хоц діячы лемківскы ріжнили ся медже собом в тій справі, вшыткы были згідны, што не може наступити розділ земель, де жыют Руснакы. Ціла руснацка част Карпат мусит найти ся в границях єдной державы. Таке заданя ставляли перед собом тіж Русины на Закарпатю. Діюча в Пряшеві Карпато-Руска Рада з головом доктором Антоном Бескидом ставляла собі за ціль прилучыня земель, де мешкают карпатскы Русины до Чехословаччыны. Післана до Пряшева делегация з Лемковины выступила з програмом покликаня єдной рады для вшыткых руснацкых земель в Карпатах. М.Юрчакєвич підпорядкував ся пряшівскій Раді уж 21.01.1919 р. а 8.03.1919 р. іздив до Кошыц і просив штоб війска чехословацкы прилучыли Лемковину до Закарпатя. Вертаючы на Лемковину был він арештуваний, потім суджений (16.04.1919) за выступліня "...против польской державы..." Іщы перед його выіздом до Кошыц дішло до стрічы лемківскых діячи во Фльоринці (5.03.1919), потім в Брунари (9.03.) і в Кренициі (16.03.). Закінчыли ся они одмовным постановліньом служыня Лемків в польскым війску і плачыня податків польскій державі Нашы діячы підтримували тіж свій програм прилучыня Лемковины до Чехословаччыны, до чого николи не дішло. Русины закарпатскы нашли ся в такым положыню, што мусіли одступити од поперяня Лемків, остаючых в польскій державі. Нич не поміг "Протест против подільови рускых земель Карпат" - апель до Мирной Конференції котрий выдав Димитрий Собин. На нич тіж здало ся "Меморандум до Мирной Конференції" яке містило жаданя Русинів і было публикуване в Парыжы. В кінци не принесло тіж результату переказаня голові Мирной Конференції приготовленой во Фльоринці 5.12.1918 р. декларациі. 9.05.1919 р., на вічы в Ужгороді уж нич не гварило ся о получыню в єдній державі галицкой Лемковины з Закарпатьом. Зобраны там діячы руснацкы мусіли зрезыгнувати з части своіх жадань на річ того, штобы довести іншы до кінця. Лемкы галицкы были лишены самы собі.

Одвертаючы ся од Чехословаччыны, діячы лемківскы повернули до все жывой ідеі получыня ся з Великом Русьом на сході. Таке становиско представив др. Я.Качмарчык коли 7.06.1919 р. референтом положыня Лемків капітанови війск американьскых М.Куперови, котрий провадив акцию апровізацийну в Галичыні. Др Я.Качмарчык гварив о переслідуваню Лемків через польскы власти. Жадав штобы Мирна Конференция дала Лемкам можливіст самоокріслінія а до часу получыня ся з Русьом- незалежніст од польского уряду. Не смотрячы на жаданя Русинів іх землі остали поділены а Мирна Конференция не підняла справы Лемків.

На другым великым зъізді лемківскых делегатів во Фльоринці (12.03.1920 р.) в котрым брало участ 600 пепедставители іщы раз піднято програм прилучыня Лемковины разом з Закарпатьом до Чехословаччыны. Уряд Лемківской Народной Республикы (др. Я.Качмарчик в Білі царевой - президент, о.Д.Хиляк з Ізб, о.В.Курило з Фльоринкы, М.Громосяк з Кренициі) мав провадити переговоры в тій справі з чехословацкым урядом. Полякы не допустили до того і арештували головных членів уряду. Суд над нима одбыв ся

докінчыня на сторонї 12

СУЧАСНА ЛЕМКІВСЬКА ТВОРЧІСТЬ

ЮЛІАН АДАМОВИЧ

НИКОЛИ СЯ НИЧ НЕ СНИЄ

Николи мі ся нич
не сниє,
ни в ден ни в ночы.
Ни златий лан пшениці
над потічком,
ни спів жайворонка
в Убочы,
ни голос сопілкы пастушой
плескаючий в перлинах
росы
не снили ся.

Ни лукы майом квитучы,
крышталевом водом
потокы текучы.
Смерековы хыжы
з дахом склоненым
до сонця
в полудне
і дымом вечырнім
просто до неба ідучым
як офіра найкрашша
з олтаря люди праведных
не снили ся.

Розклекотаны млинці
муком пахучы,
трачы при риці,
даючы дошкам жытя, —
не снили ся николи.

Николи,
бо я то чысто выджу
як на долони ворожка.

ОЛЕНА ДУЦЬ

* * *

одповід
на гушліний плач
несут горы сызокрилы
менше ту сирот
і помыленців божых
як розчынене кісто
час бырміє
на колінах зберам
силу бытя
в звіздній авреолі
несу ся з шумом потоків
місце огрівам на земли
для будучых поколінь
жебы мякшы од каменя
родили ся слова
най росне дуб віковий
в небесах признаний
силом землі
він невільник закоренений
я вільна воля
без кореня силы
нашиы діти — пісня
гірской землі

* * *

беру дармо туні слова
вішу уж за затверанком
на торгу продаю лохмотя
мед з придорожного квітя
зберам
на овочы іщы за скоро
возму милостыню в мішкы
копривяны
і піду з мудрістю
в очах
родити новы слова

ЯНКО ШКИРПАН

ЛЕМ СПОМИН

Нич не остало по літі
ни овочів
ни квітя
Лем листю падати
небу сиготіти

Нич не остало од влони
лем серця розбиты
лем спомин

ЮВІЛЕЙ

7-го жовтня 1987 з нагоды
25-ой річниці народжыня

Зас одходжу
гу чорнійший ночы

Не іду хліба глядати
бо—м сытий
Не іду правды глядати
бо чув єм о ній

Іду
як єм уж ішов
як іде выгнаний
як дітина
як сын
як птах
зо зламаныма крылами

Мого жытя уж неє
то неє і мене
правды мойой
Мого ювілею

СУЧАСНА ЛЕМКІВСЬКА ТВОРЧІСТЬ

ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

«EXODUS»

В зеленых очах тополі
вітру дотык весняний
блудит
глядат страчену красу
верхів

В тіню смереків
Божая Матір
застыгла
німым зором
за ньом церква
роздерта
выстрілом гонтів
потік в лозинах
сьпівает
Алилуя, Алилуя, Алилуя.

ЗОЛОТА РИБКА

Набрехали што
золота рибка
приносит щастя
набрехали в дітиньстві
што вистарчит
в океан заблизити
в тому часі
коли падає зірка
бажаня шепнути
(...) а ту океан за вами
и риба солена
на завтра.

БОГДАН ГАМБАЛЬ

ДІМ

Дім без гір
без ярочка
Дім без дров
без соломы
без сін
Дім без причыны
Дім без пеца
без телятка
Дім без співу
з духом
чи без духа

* * *

Був я в тебе
видів веселіст кімнаты
червена ікона
– смотрила ікона
порожні зигары
не почули сердец своіх
враз зачали бити
і враз кінчыли
глухы остали для ся
а так хотіли быти.

ПЕТРО МУРЯНКА

УЛЬКА

Ігорйови
Дамянови
і Андрийови

Підете предомном в світ
братчыкы
в великій світ
До Грабу
Бортного
Білянкы

А я
лем двері замкну
за вами
поцілую слід

А кед вернете
братчыкы
зас вам выперу кошельку
На дорогу
нашу
Вельку

* * *

Так довгы рокы
іконом єс была
лемківском
смутком Візантиі
теплом барокко

Аж пришов пікассо
і тя окрасив
в ошаленіліст дику
в біліст кырваву
німіст крику

І очы лем лишыв
тамты очы
смуток Візантиі

ПОХВАЛА ПІСНІ

З достойной трыбуны
за євшан-зіля тя мают

Під небеса несут
величают

А знам прецін добрі
же як гавран крачут

Же-с ім
бодачком колячым

СУЧАСНА ЛЕМКІВСЬКА ТВОРЧІСТЬ

ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

«EXODUS»

В зеленых очах тополі
вітру дотык весняний
блудит
глядат страчену красу
верхів

В тіню смереків
Божая Матір
застыгла
німым зором
за ньом церква
роздерта
выстрілом гонтів
потік в лозинах
сьпівает
Алилуя, Алилуя, Алилуя.

ЗОЛОТА РИБКА

Набрехали што
золота рибка
приносит щастя
набрехали в дітиньстві
што вистарчит
в океан заблизити
в тому часі
коли падає зірка
бажаня шепнути
(...) а ту океан за вами
и риба солена
на завтра.

БОГДАН ГАМБАЛЬ

ДІМ

Дім без гір
без ярочка
Дім без дров
без соломы
без сін
Дім без причыны
Дім без пеца
без телятка
Дім без співу
з духом
чи без духа

* * *

Був я в тебе
видів веселіст кімнаты
червена ікона
– смотрила ікона
порожні зигары
не почули сердец своіх
враз зачали бити
і враз кінчыли
глухы остали для ся
а так хотіли быти.

ПЕТРО МУРЯНКА

УЛЬКА

Ігорйови
Дамянови
і Андрийови

Підете предомном в світ
братчыкы
в великій світ
До Грабу
Бортного
Білянкы

А я
лем двері замкну
за вами
поцілую слід

А кед вернете
братчыкы
зас вам выперу кошельку
На дорогу
нашу
Вельку

* * *

Так довгы рокы
іконом єс была
лемківском
смутком Візантиі
теплом барокко

Аж пришов пікассо
і тя окрасив
в ошаленіліст дику
в біліст кырваву
німіст крику

І очы лем лишыв
тамты очы
смуток Візантиі

ПОХВАЛА ПІСНІ

З достойной трыбуны
за євшан-зіля тя мают

Під небеса несут
величают

А знам прецін добрі
же як гавран крачут

Же-с ім
бодачком колячым

ЛІТОПИСЕЦ ЛЕМКІВСКОЙ ВАТРЫ '87

ЗАПИСАВ:

Пяту Лемківску Ватру розпалив Лемко Року 1985 - Федір Гоч (в часі Четверой Ватры, коли то чест тота была Його повинністю, перебывав за границьом).

Лемківска Ватра '87, як на кожду наступну Ватру пристало, зас установила рекорд кількости учасників. На головным ватряным поли поставлено 486 шатер, котры "всыпали" до "амфітеатру" разом з бортнянскыма хыжами і причилками, разом з доіжджаючыма на ден автами "+-" 5ооо люди. Сусід Штефан повідав, же мав номер білета 4132, а пришов на Ватру в суботу по полудни. "А в неділю - гварив - валило іщы люда а валило, аж страх подумати ківко організаторы заробили".

З тыма білетами справа ся мала дакус інакше. Вытолкував ем тото сусідови (зрештом не лем Йому), а жебым не мусів іщы повторювати, выложу оне ту - в літописи. Отже - кождий розпроваджаючий карты вступу отримав іх по 1оо штук, спятых гарді гумочком. Єден мав карты з номерами дайме на то 801 - 900, другій 2501 - 2600, а зас Юрко, котрий обслужив сусіда Штефана, мав білеты з номерами 4101 - 4200. Розпровадив 42, решту зас оддав головному книговодови. Вшыткых же карт вступу розпроваджено 1700 з якысым там огоником.

Тотых штонайменьше три тисячы люди сідило на Ватрі, як повідают полякы - "на кшывы рый". А так уж мы ся тішыли, же ся розгаздуеме на ліпше. Хотячы зробити спільно корысну справу народну треба видно впровадити режім, бо на чести людскій далеко не поіхат.

Але лишме уж до фраса оне, бо сут інтересніщы справы.

Першыраз офіційно прикрасили Ватру естрадны ансамблі: "Надія" з Ярославщыны, "Водограй" з Любіна і фольклорний ансамбль "Команча". А уж правдивом перлинком Ватры '87 быв Др Микола Мушынка з Пряшова. Дякуеме Вам Пане мушынка красні за рідным пахнячу дідову чугу, за чудову палицу з дзвіночками, за прекрасны бесідуванкы, за змістовы і щыры допісы в "Нашым Слові" і в заграничний пресі.

На жаль, такой самой подяки не можеме зложыти Пану Докторови Іванови Красовскому, присутньому на Лемківскій Ватрі '87. То значыт - за саму участ в Ватрі дякуеме як найкращше, не подабав ся нам лем допис в "Нашым Слові". І то не зато, же быв критичний, бо критика вчыт, як елімінувати блуды, але зато, же відомости в ним поданы были неправдивы. На Лемківскій Ватрі никто не заборонював продавати календары УСКТ, з той простой причыны, же никто іх до продажы не пропонував. Коли така пропозиция буде - можеме розпродати цілий наклад.

То наразі тівко! Ага Гаврилови Ваньовому пропала на Ватрі шапка. Хто бы быв так милосерний і доручив тоту Гаврилову шапку т оддаме пінязі за три рускы шапкы з наушниками. Будеме чекати коло кіоску з пивом без цілу Ватру. То барз важна справа - сумлінку! Вшапці была зашыта марія-гуана. Лем тихо - не повідайте никому.

Тримайте ся тепло - Ваш літописец.

ЛАВРЕАТЫ КОНКУРСІВ

ЛЕМКО РОКУ 1987 - ПЕТРО ТРОХАНОВСКІЙ

МИСС ЛЕМКОВИНЫ 1987 - АННА РАДЗІК
В-ЦЕ МИСС - МАРІЯ ДРЕЙОВИЧ
В-ЦЕ МИСС - ЯНІНА КОЗЯР

КОНКУРС ЛЕМКІВСКОЙ БЕСІДЫ

1 - ЛУКА ВОЗНЯК - Лігниця
2 - ЮРІЙ СТАРИНЬСКІЙ - Коморныкы Шлескы
3 - СТЕФАН ЦОРИК - Гладышів

КОНКУРС РЕЦИТАЦИІ

1 - ЮЛІЯ ДОШНА -Лоси
2 - МИРОСЛАВА ШШИБИЛО - (...)
МАРІЯ ТРОХАНОВСКА - Любін

КОНКУРС ПІСНІ

1 - ЙОАННА ФЕРЕНЦ - Высова
2 - ЛАРИСА І СИЛЬВІЯ ДЗЯДОШ - Перегримка
3 - ЮЛІЮШ ПЙОТРОВСКІ І МАЦЕЙ КОВАЛЬЧЫК - (...)

ДІТОЧИЙ КОНКУРС РЕЦИТАЦИІ

1 - ДАМІЯН ТРОХАНОВСКІЙ - Креница
- МИХАЛ ЯНКОВСКІЙ - (...)
2 - МИРОСЛАВ ПЕЛЕХАЧ - Гладышів

ДІТОЧИЙ КОНКУРС ПІСНІ

1 - МИХАЛ ЯНКОВСКІЙ - (...)
2 - ПАВЕЛ ЖРОГ - Новий Санч
3 - ІВАННА ШУТА - (...)

Шыро бисме ся в груди і сердечно перепрашаме вшыткых учасників змагань спортовых, што не можеме опубликувати іх выників. Зробиме тото в наступным "Голосі Ватры". Выбачайте.

МИКОЛА МУШИНКА

„ЛЕМКІВСКА ВАТРА" ОЧИМА ЛЕМКА З ПРЯШІВЩИНИ

Про фестиваль "Лемківська Ватра" мені доводилось багато чути від своїх друзів із Польщі, однак вперше побував я на ньому лише цього року. І зараз на початку мушу сказати, що "Ватра" перевершила усі мої очікування і сподівання.

На п'яту "Лемківську Ватру", що відбулася у Бортному Горлицького пов. в часі від 17 по 19 липня 1987 р., зібралось понад п'ять тисяч людей, переважно лемків із всіх областей Польщі та з-за кордону (Радянського Союзу, США, Канади, Німеччини). Оскільки від найближчої автобусної зупинки до Бортного — 9 км, переважна більшість учасників, зокрема молодь, прибула на "Ватру" пішки. Інші приїхали автомашинами по дорозі, яку аж ніяк не можна назвати дорогою. Яка магнітна сила змусила тисячі людей подолати великі труднощі і прибути у цей віддалений від "цивілізації" куточок Карпат? Без сумніву, був це не лише сам фестиваль, але перш за все, рідний край, оці величаві гори, які лемки змушені були покинути сорок років тому. В оці гори щороку повертаються люди старшого покоління, що тут народилися і їх нащадки, що народилися вже на нових землях, однак своїм рідним краєм вважають край своїх батьків і дідів. Перші приїжджають сюди, щоб нагадати собі молодість та зустрінутися з родиною, друзями, знайомими, другі — щоб познайомитись з коріннням свого роду. І для старших, і для молодших "Ватра" є Меккою, від якої всі очікують, що вона вселить у них нові сили і збагатить їх духовий обрій.

Все це ставить перед організаторами "Ватри" неймовірно важке завдання: треба створити трьохденну програму, яка б задовольнила очікуваня якщо не всіх, то в кожному разі переважної більшости учасників, а творити таку програму доводиться виключно на ентузіязмі. (. . .) Отже, підготовчий комітет не в стані запросити на "Ватру" музично-співацько-танцювальни колективи з віддаленіших місць, бо не може для них забезпечити навіть нічліг, не говорячи вже про харчування, подорожні витрати тощо. Не має він коштів ні для створення амфітеатру; його створила сама природа: високій берег без єдиного крісла чи лавки, який приватний власник безплатно дав у користання "ватрян". У підніжжі берега бортняни збили з дощок провізоричну сцену, протягли туди електричний струм, дальші ентузіасти притягли на сцену мікрофони, репродуктори, ось і все.

А все ж таки організаторам вдається створювати програму, яка з кожним роком притягує у Бортне (. . .) все більшу кількість людей. (. . .)

Неофіційна програма біля центральної ватри та біля кільканадцятьох "мініватр" продовжувалася цілу ніч. Молоді хлопці й дівчата у піднесеному настрої співали, танцювали, оповідали жарти. Всюди звучала рідна мова та прекрасна українська пісня. Цікаво, що за три дні я не чув на "Ватрі" ні одної польської пісні, не бачив жодного міліціонера, але ні п'яної людини. Алкоголь (крім пива) на фестивалі не продавався; всюди панувала зразкова дисципліна та порядок. На фестивалі був лише один-єдиний кіоск (дощана будя з написом "Крам"), а в ньому продавалася. . . література, грампластинки та сувеніри "Ватри". (. . .)

Увечорі на сцені виступили три естрадні групи популярної музики — "Білі верхи", "Водограй", та "Тамделем" (. . .)

Після концерту ті ж групи грали до танцю, а танцювала буквально вся молода публіка не зважаючи на те, що нерівна площа "амфітеатру" була не найзручнішим танцювальним паркетом. Пісні і танці не припинялися цілу ніч. (. . .)

(. . .)Майже з магічним піднесенням публіка прийняла урочисте загашення "Ватри", яка протягом трьох днів і трьох ночей не лише символічно, але й фізично зігрівала учасників фестивалю.

Та й після офіційного закриття "Ватри" значна частина публіки залишалася на місці. Молоди хлопці й дівчата знов запалили їх і буквально до зорі при гітарі співали, жартували й веселилися. У понеділок вранці в імпровізованому "кемпінгу" на "Поповій луці" я нарахував ще майже 150 шатер (у неділю їх було 500). Молоді ніяк не хотілося покидати рідні гори.

Отже фестиваль "Лемківська ватра" закінчився більш ніж успішо — "Ватра" сповнила всі очікування. Стала неформальною зустріччю

докінчення на сторонї 14

МИРОСЛАВ ВОРГАЧ

1000-ЛІТЯ ХРЕЩЫНЯ РУСИ

Того року мине десят віків од введіня християнства на землі східніх славян і повстаня там першой церковной організациі. Думка хрещыня Руси піднята в Кыєві при кінци X ст. започаткувала ідеологічны переміны, котры з часом допровадити мали східню християнску Церков до ведучой ролі не лем в релігійній, але во вшыткых дідинах жытя на незміреных землях східньой Славянщыны.

Коли Русы в своіх воєнных походах станули першыраз перед брамами Царграда, што мало місце в 860р., на думку ім певно не пришло, же за недовгій час з метрополіі той будут черпати духовы скарбы, котры задецидуют о культурі іх потомків, о іх релігіі і характері руской державности і же власно рускы племена переймут даколи знак Візантиі – двоглавого орла.

Недовго потім помагала Візантия доходити до культурно-цивілізацийной дозрілости східньой і полудневой Славянщыны. Было в тім політычне вырахуваня зо стороны Царграда. В столици цисарства переконано ся уж што новий неприятель є небезпечний, а в міру його суспільно-політычного розвитя, небезпека буде росла. Ліком на тото положыня была акция християнізацийна.

О єй розгорніню серед можливо найбільшой кількости Славян в Царграді думано уж давно. Служыти тому мало переложыня на славянску мову літургічных текстів і діяльніст двох знаменитых передставників Східньой Церкви, братів з Солуня, Константина (Кірила) і Мефодия. Створили они славянску азбуку і славянскій літературний язык.

Не здаючы собі певно до кінця справы з важности того факту Братя прибыли з приготовленыма перекладами церковных богослужебных книг на Мораву.

Великоморавскє князівство з осередками політычной власти на Словаччыні (Нітра і Девін). і на Моравах (Велеград), уважане є за перший спілний державний твір Моравянів, Словаків і Чехів.

Вплывы Великоморавы не ограничали ся лем до теренів словацко-ческых, але сігали тіж сусідніх краін: Сербів лужыцкых, Вислан (полуднева Польща) і карпатскых Хорватів (днешня Лемковина і терены над верхнім Дністром). Штобы протиставити ся німецкому пануваню, котрого нарядьом было християнство в латинскій мові і обряді, князь Великоморавы Ростислав в 863р. спровадив до свойой краіны обох візантийскых місионарів, спомненых братів Кірила і Мефодия. Великому посвячыню тых Апостолів Славян можеме завдячати якже богату част культуры, котру донесли до нашых часів попередні поколіня. Новостворений язык (тзв. старо-славянскій) через столітя быв языком не лем церковным, але і літературным більшой части Славянщыны. Його роль в славянскых районах Європы в ничым не уступлювала роли латины на заході; быв він підставом культурного розвитя Славян до часу уформуваня ся народных языків. В загальноєвропейскым масштабі повстаня торичне значыня; допровадило ричне значыня; допровадило оно в ефекті до розділіня ся славянскых народів на групу входячу в культурний круг Заходу і на групу котра остала в орбіті культуровых вплывів Візантиі.

Язык старославянскій в Великомораві не утримав ся. Вдаріня Мадярив і Німців закінчыло існуваня той державы бл. 907 р. Священникы славянскы ученикы Кірила і Мефодія змушены были втікати. В місце зрозумілой мовы німецкы єпископы з помочом війсковой силы запроваджували незрозумілу для народа латину. Більшіст славянскых священників глядала схороніня в Болгаріі і в Сербіі. Частина нашла ся на терені земель Вислян і Хорватів, де не сігали війска схидньо-франкійского (німецкого) короля. Є правдоподібне же славянскій язык в богослужыню утримав ся на тых теренах до часу хрещеня Польщы в 966р., коли ходит о Вислян і принятя христянства через Русь, коли ходит о Хорватів. Очевидно з огляду на факт, што Польща приняла христянство в західнім обряді словянске богослужыня в полудневій єй частині, поборюване через латиньско-язычну єпархію, з часом заникло. Натоміст Хорваты-Русины по офіцийным хрещыню державы, в сторону котрой штораз барже позерали, почули опіку могучого князівства, з якым вязало іх тепер крім языка, східнє віроісповіданя.

Зас Володимир I выходячы з політичных рамок хотів створити державном релігійом тоту, котра причынила бы ся до ліпшого зєднаня рускомовных земель. Постановліня, яку релігю выбрати не было такым

докінчыня на стороні 12

МОЛИТВА ВОЛОДИМИРА

сл. і муз. ЯРОСЛАВ ТРОХАНОВСКІЙ

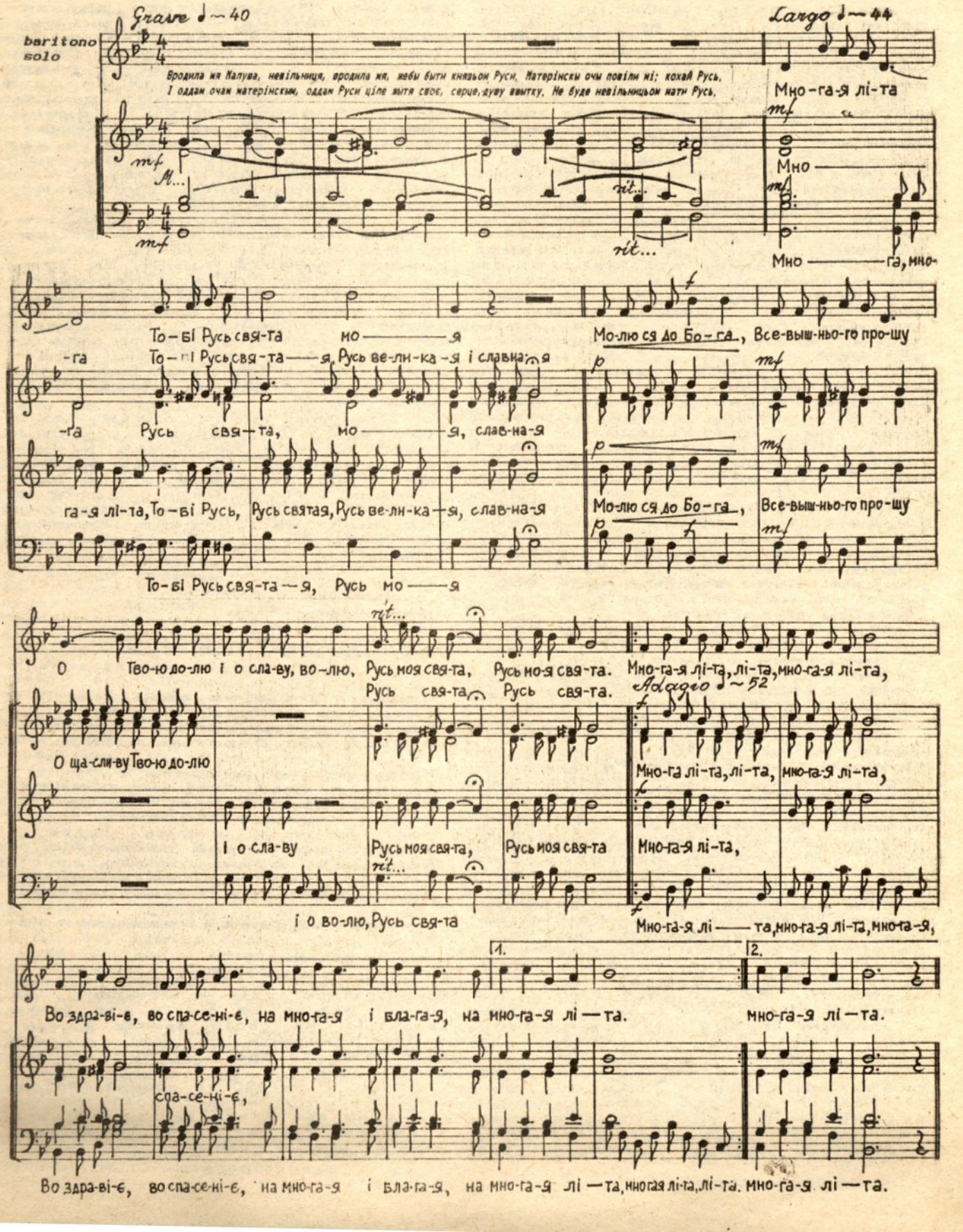

докінчыня зо стороны 10

легкым і вымагало згоды іншых політичных, як бысме гнеска повіли, сил. За радом боярів Володимир выслав своіх послів до кількох країн, жебы на місци переконати ся, яка віра і обряд найкрашший. Послы бывали на ріжных богослужынях, смотрили як молят ся іншы народы і оддают чест Богу. Найбарже зо вшыткых сподабав ся ім грецкій обряд. Іх опис красы якой дознали літописец Нестор передав такыма словамы: "Мы в подиві стояли і не знали де-сме, на небі ци на земли бо нее на земли такого видовища і пишноты такой..." На нараді князя з боярами і городском старшыном выбрано грецку віру і обряд. Бояре глядаючы аргументів за впроваджыньом новой релігії повідали князю: "Як бы злий быв закон грецкій то не приняла бы його твоя баба Ольга, а она была наймудрійша зо вшыткых люди..." Крім того за важне треба узнати факт, што Візантия была найбарже могучом державом в тамты часы і представляла высокій рівен культуры і цивілізациі.

Єдным словом была атракцийным взірцьом для Володимира, котрий хотів піпхнути Кыівску Русь в тоту саму страну суспільно-політичного розвитя. Історикы сперечают ся де конкретно мало місце хрещыня Володимира. Правдоподібно быв ним Кыів. З наказу князя вшыткы люде зобрали ся над Дніпром в котрым мали ся охрестити:

"...і стояли там єдны по карк іншы по груди
некотрий тримав діти,
молодіж тисла ся до берега
а дорослы бродили,
попы стояли же на місци
і творили молитвы..."

Приняте од Греків а рівночасно ничым не одгороджене од вплывів Заходу христянство на Руси оказало ся наконец ани візантийскым ани римскым лем рускым. Без сумніву єднак то власно візантийска культура одограла ту найвызначнійшу роль і стала ся джерелом інспіраций дла розвитя духовой і матеріальной культуры Руси. В тім часі догматичны ріжниці медже Візантийом а Римом не были іщы так великы, як мало ся то зазначыти од половини XI столітя. Церков была єдна християнска. Вартат о тім памятати бо значыт то, же хрещыня Руси то подія, котра є лишена в духовій скарбници нам вшыткым незалежно од віроісповіданя ци обряду.

Установліня христянства скоро впроваджат Кыівску Русь в рамкы высоко поставленой європейскої культуры. Розвиват ся оргінальне писменництво, головно церковне, але крім того повстают літературны поемы проникнены щыром любовю до рідной землі, як нп. "Слово о полку Ігоревым". Повстає архітектура а найкрашше місце в ній занимат церковне будівництво- деревяне і камяне. Найціннійшом паматком, яка доховала ся до нашых часів є Софійскій Собор з 1037 р. Высокого рівня набыло іконописаня, для котрого долго іщы взором будут візантийскы ікоиы. Появлят ся тіж на Руси монетна система- є то важний доказ самодільности Рускої державы, котра помаленькы стає ся в повни уформуваным суспільно-політычным твором.

Минут наступны столітя. Церков пережывати буде хвилины взлетів і упадків, але в серцях Русинів лишат ся тоты духовы цінности якы перенимали наступны покоління. Церков і ціла текуча з ней культура будут головныма чынникамы, котры поможут заховати народну свідомість в роках татарскої неволі ци пізнійше в час так само чуджого, національного гнету.

Минуло тисяч років нашой культуры і Церкви. Мусиме мудро оддати чест тій річници. Незалежно од того якого-сме віроісповіданя- то є наша річниця, то є наша істория. І хоц тота сама істория поділила нас -треба памятати, жебы не ділити ся іщы нам самым.

І. ІГОРКИВ

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКІЙ

Нарід тебе звав ласкавым
Іменував Сонцьом Ясным,
Бо ты зробив край великым,
А свій люд богатым, щасным.

Християнску внюс ты віру
В нарід свій, як квіт обновы,
Што прикрасив нашу землю
Дньом наукы і любови.

То при тобі край заквитнув,
Богу віру принюс в жертву..
За то-с князю в нас Великій
За то Святий в Божий Церкви.

* *

докінчыня зо стороны 5

в Новым Санчы 10 червня 1921 р. Організаторы стріч на Лемковині, на котрых радило ся о тім што Лемкы автохтоны на своіх землях і мают право становити о собі востали звільнены яко "люде, котры сповняли волю народа".

Роки 1918-1920 то єдиний період, коли Лемкы подумали о своій пришлости і не лем о тім бесідували, але і старали ся так діяти, штоб іншы люде за ных не рядили.

РАДШЕ – ДОПИШУ НАПИС

Кед єм прочытав в "Нашым Слові" величезний і прекрасний допис о турне "Журавлів" по Канаді і США (а чытав єм го не лем зато, же быв прекрасний хоц величезний), зараз єм сой подумав: О, Петре – "Лемковина" тіж выберат ся до Америкы – ту твоя жытьова шанса. Не смійте ся – не мав єм на мысли дулярів. Зеленых то я мам дост, а і червены ся покус плянчут. Повіз єм сой – прецін єс до фраса Мурянка – ты напишеш допис до "Нашого Слова" о будучий великій, славний, історичний подорожы "Лемковины" за Вельку Воду. Напишеш так, же "муха не сяде". Одгрызеш ся за поневераны рокы "Лемковины", за свої рокы. Жебы лем Рада Ансамблю признала твої аспірациі і, кед приде на то час – до роботы!

З Радом пішло легко. До перебытя остала дорога і до перебитя Редакция "НС".

Перед выіздом пороблено іщы одповідні заходы, деякы рошады на гоноровo-службовых становисках. Відомо – в такым далекым світі повинни нас представляти люде ідейно выроблены.

І уж летиме над хмарами, душа во мі росне, якбы до ней надуту опону з "камаза" гвопхав. Пишу, завзято пишу. Наразі іщы лем думками, серцьом. О білых хмарах, о великым морі, о безмежний радости, о сповненых надіях; моіх, братовых, товарішив, "Лемковины", народу пелехатого, розтерзаного помедже білы хмары світа.

Пишу о тім, як за короткій час сядеме на землю. Витати нас будут так, як "Журавлів" – "повселюдно". Взріме розрадуваны лиця люди – братів, з розпристертыма шыроко руками – крылами впадеме собі в обятя.

І уж летовиско Мірабель в Монтреали. Хвилька ручной бесіды з канадийскыма мытарями і мы законно в Канаді. О другу хвильку будеме ся витати з братями украінцями. Іщы іх наразі неє, але што там, – придут, напевно придут. Численно, громадно. Зрештом і самого імпресаріо, Пана Генрі Міхальского іщы неє. Напевно корок на автостраді.

Обзераме велику сучасну будівлю зо шкла і алюмінію. Ждеме! І правда є правдом, хто терпеливо жде – тот ся діжде. Ожывлят ся наш провідник, Голова УСКТ Пан Євген Кохан, "вже приїхали" – бесідує. Він уж знає ся з тутешніма, бо быв на турне з "Журавлями".

Але приіхав лем єден, а Пан Кохан певно з гречости на "Вы" му гварив. Вказав ся в шкляно-алюмінійовых дверях, якы репрезентацийно контрастували з його чорным гарнітуром, чорном краватком і стримано поважным, достойным лицьом. Привитали ся сердечно. Підышли до витаня: Пан Гнатюк – Генеральний Секретар УСКТ, Пан Гоч – Внутрішній Керівник "Лемковины" На Час Америкы (оба тіж уж знаємы з передставительом канадийской украінской інтелігенциі). По деякым часі передставлено до витаня і диригента "Лемковины" – Пана Ярослава Трохановского.

–А, це диригент? О, гарно, дуже гарно! А Пан Ярослав Полянський – художній консультант не приїхав?

Не барз знали што на то одповісти нашы провідникы, а я ся там не пхав, хоц може бым і знав.

Сів єм зо вшыткыма до підставленого автобуса і поіхали мы, як ся вказало – до мотелю. Там нас стрітив імпресаріо. Не приіхав на летовиско, бо сам лагодив мотель, а найти місце для такой зграі люди, до того іщы жебы было тунє – справа нелегка. По друге, він быв переконаний, што мы люде достойны чести і братя, як "Журавлів", розберут нас по хыжах – абсолютно. Ту нам такой повіджено, што мотелювати будеме дакус довше, бо одкликано концерт в Оттаві.

Бракло охочых до обзераня лемків з той причыны, же сут подібно лемками, а ту прецін не іде о співаня, хоц мы через довгы рокы были переконаны, же то є основом ансамблю пісні – абсолютно.

Та штож, в єдным дни профілю не зміниш. Раз в тых обставинах не знаш робити нич інче – треба співати. На тым першым выступі в Монтреали диригентови тряслн ся рукы, алем думав, же то з причыны выконуваного оркестром тремольо в пісни "Горы нашы". Колим вышов на першу солівку, мі затрясли ся ногы. Тоты самы ногы, котры стоят уж на сценах дзадцет пят років і од давна не робили мі такой дурниці. Але стояли видочні не так трагічно і выглядали не інакше од інчых ніг, бо коли вертали до заднього ряду басів – оплескувано іх. А коли наш заповідаючий Пан Павло Стефанівский повів на літературній мові свій прекрасний верш і цілом свойом поставом потвердив нашу украінску приналежніст, а коли "Лемковина" заспівала "Реве та стогне Дніпр широкий" і іщы потім "Їхав козак за Дунай" – оплескам не было кінця.

Понесли ся телефоны по Америці – можна приходити на концерты. А під наш мотель зачали уж покус підъіжджати комфортовы авта з проповициями щырой, абтентычной гостины – абсолютно.

І было уж файно! А кед бы вышмарив з репертуару да з пару пісень і замінив іх на файнійшы, было бы іщы файнійше. Але і так было файно – абсолютно!

докінчыня на стороні 14

докінчыня зо стороны 13

Дуже врештом чловек видів, дуже ся навчыв. Хоцбы лем таке:

Іхали мы автом (з нічлігу і в гостины) на місце збірки. Пан, котрий провадив свого "шевролета" став перед скрижованьом і звідує: "А знаєте, чому стоїмо? – я ся деси задумав – А бачите – не знаєте! Дивіться там, угорі – червоне світло. Коли червоне світло – треба стояти". До днес, коли лем стану, а стаю часто, бо деси ся під старість барз задумую, глядам догоры червеного світла.

Або таке друге. По котрисым концерті, на великій гостині підышов до трыбуны молодий священник. Як жыю і слухав ем в тім своїм жытю штонайменьше зо сто ігомостів – такого проповідника ищы ем не чув. Направду – непересічный талант. Людям слезы текли, а і сам проповідник плакав. В апогеї свого слова повідат: >>Коли я був ще маленьким, мати вела мене за ручку у церкву і сказала: "пам'ятай дитино моя любa – українцем можна бути тільки будучи католиком"<<.

І гварте, што хцете! Вы просты люде і вы вчены книжныкы! Я тіж выховав ся при церкви і мав в пошані ігомостів. Але хоцбым як хтів быти українцьом – не можу, бо я – православный.

Не буду ся розписував широко о нашым турне. Та всеж верну до той першой ночы в монтреальскым мотелю.

Коли люг ем си горізнач і всмотрів ся в канадийску ніч, я знав уж што не напишу допису до "Нашого Слова". Найвыжше прикладом запобігливого жыда – допишу напис.

Не повім – стрітив ем в Америці дуже ЛЮДИ, котрых –як повідают – до раны приложыти. Мудрых, інтелігентных, щырых і передовшыткым – свобідных, автентычных, не нагальных, Розумієчых, або хоц стараючых ся зрозуміти душу другого чловека. Як хоцбы Пан Звонко з Монтреалю – Батько Хміль, як го называют. Його не равило, што слабо бесідую по украінскы. Як Пані Гичко – Билинкевич в Дітроіт, як Панство Вислоцкы з Чікаґо, як, а може передовшыткым – Його Блаженство, Митрополит Мстислав. Як вельо, вельо інчых. Але серед соток люди, з якыма ся стрічало на просторі переіханых 9-тьох тисячи кілометрів – были то евенементы. Істинны, правдивы, зляты, самородкы народу, цілого людского роду, в єдным загальным іменом – Чловек.

Правда, же по вшыткых концертах вношено на сцену великы кошы квітя, натхнено красомовно і безперестанно называно "Лемковину", лемків "євшанвіллям" украінского народу. Так безперестанно, што таємне зіля на початку свіже, пахуче, зачало з часом вянути, сходити на восхненого бодака.

Бо правдива любов тым характерна, же не даст ся скрыти, коли істніє і не даст ся створити, – коли ей нее.

ПЕТРО МУРЯНКА

докінчыня зо стороны 9

лемків з різних кутків Польщі, та навіт різних країн. "Ватра" запалила не одного лемка до дрібної національної роботи, хоча б до того, щоб з власними дітьми чи батьками розмовляти рідною мовою. А в умовах цілковитої розпорошеності лемків це справа не легка.

Заслугу в успіху "Лемківської ватри" має вузьке коло ентузіястів – патріотів, які не шкодуючи сил і фінансових засобів, протягом цілого року готували її. (...)

"Лемківська ватра" суттєво відрізняється від усіх фестивалів, які довелось мені бачити у житті. (А як фольклорист по професії, бачив я їх немало). На перший погляд вона може здаватися екзотичним фестивалем, однак лише для того, хто дивиться на нього збоку. Для лемків "Ватра" є складовою частиною їхнього життя культури і ніякої екзотики вони у ній не бачать. (...)

РОЗВЯЗАНЯ РОЗРЫВОК РОЗУМОВЫХ

КРІЖІВКА З ВАТРОМ: Сорок років – то два покоління, кожде на некорыст лемків змінят

РЕБУС: Я слово дам, а мам іх міх.

ГЛАДКА НАША БЕСІДА: Безпечнійша голова в полові як полова в голові.

РОЗВЯЗАЛИ: Вірхняньска Анна – Гладышів, Гнатышак Ніна – Чмель, Городак Ярослав – Хоцянив, Дзядик Іван – Злоторыя, Дичко Іван – Горлиці, Дуць-Файфер Олена – Краків, Косовскій Петро – Ліпце, Косовскій Фома – Лігниця, Куземчак Ольга – Лігниця, Мерена Євгенія – Хоцянив, Перегрим Анна – Смерековец, Шырч Лідія – Высова, Репела Яніна – Шпротавка, Стариньскій Юрій,–Коморныкы Шлескы.

КЛЮЧ ДО ПИСАНЯ

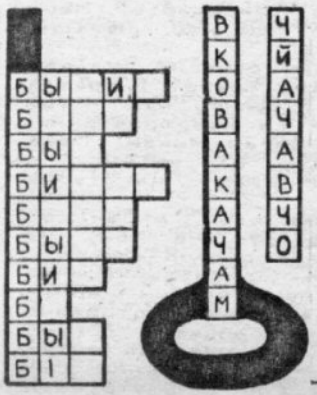

До діаграму (отвераюча– зубата част ключа) впиш буквы з двох части держака, котры поміщены сут там в окрісленым порядку. По вписаню букв (тіж за порядком), одчытав в рядах горызонтальных розвязаня – лемківску скоромовку.

Буквы з піль означеных номерамы од 1 до 43 дадут розвязаня кріжівкы.

КРІЖІВКА З ВАТРОМ

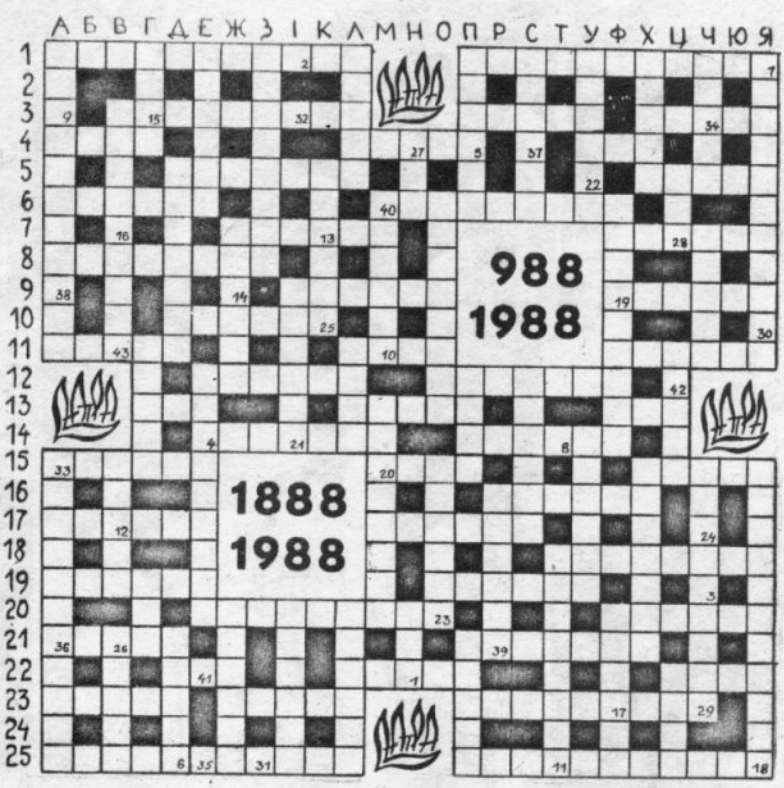

Розвязаня задань надсылати належыт на адрес: П. Трохановскі, ул. Крашевскєго 36/3, 38-380 Криніца, до кінця серпня 1988 р.

ГОРЫЗОНТАЛЬНО: 1)оратор в реверенді , апостол # професор Торонтонскго Університету, лемкознавец, гіст IV Лемківской Ватры, 3)єдно з племен Кыівской Руси # сусід Ясюнкы # гуманіста з Роттердаму, 4)каналізацийний провід # ліщиновий кый # брат Лєха і Чеха, 5)взяло назву од рікы Ондавы # українскій композытор автор "Дзвонів", 6)Більшы од злив # хрестив Русь, 7)покроєний хліб # ґазда зо села Ольки, 8)ворог ягняте з байкы Русенка, 9)рідне село Ваня Гунянкы # місцевіст в околици Бардиєва , 10)морскій розбійник, пірат, 11)теркы, бзикы і подібне # автор романів "Запорожці", "Гомоніла Україна" # поет з літературного кружка Духновича, 12)кыяню вбиваны до землі # настоятелька абатства, 13) антонім добра # велика горяч # медже очамы, 14)в вікєнґу пониже його рік народжыня # полотняна за царскыма двермы, 15)стеранка з верша П. Стефанівского # в потічку # скарбниця фольклору, 16)до добаня, 17) архаічны страпліня # меньший од оріха, 18)чудацтво, 19)в музыці-повільно # подібний, але не заяц, 20)маленька комірка # історична країна сербо-лужычан (без "ь"), 21)компери, бандуркы (чыт. од кінця) # дітинячий шалик, 22)спід # мы # кура, над куром, і коло куры, 23)родом з пекла # єдна з фраірок П. Поплеты ("Де сой бабу глядати") # часто обліганий через печенігів, 25)не Вышня Ядлова # староруске місто над Керченскым проливом.

ВЕРТЫКАЛЬНО: А)драма В. Гунянкы # мешканенец з Костарівец, В)занятя Петра Павлика # хлопец устами прадідив # на коня, Г)двоє # зложена судова справа # пацячий апетыт, Д) збійникы # польскій порт морскій, Е)выдоптаны быдлятмы пути # меньший од погарнка, Ж)в ябку найздорівша # перша перед шлюбна, З)з хлопчыком- пара, І)маленька, звинна, але не вывірка # гуцульскій Ванцьо, К)українскій вандрівний співак, Л)в птахів незаступлены # брыдко о ґамбі # ліва притока Сану, М)лемківскій курорт # будитель (1819-1900), Н)од 1888 до1988 # "до кумы залицяв ся", О)друга версия "ламанчыка" (інча єдна буква) # близняче дерево, П)до іджыня мачаючы # основа, фундамент, пункт выходу # добывано, ламано в ним камені, Р)важнійша од пути, С)міра рослин промысловых # до пацячых компери, Т)начальных хору , У)знана на Лемковині назва теренова взята од міры поля, Ф)жена турецкого султана Сулеймана II, русинка (1505-61) # генерал, кєрував акцийом "Вісла", Х)Фаль о беріг # більший од погаричка, Ц)на ній колесо # Русенка за Крыловом # найпевнійший швайцарскій, Ч)начальство державно # член народу на півн. сх. цыплю Азиі # отец Володымира Великого, Я)Знавец культуры лемків # столичний град древлян.

Выдано з нагоды "Лемкивской Ватры '88", стараньом Комітету Організацийного Ватры і ансамблю "Лемковина". ДН в Кракові. Тираж: 1000 примірників

"ГОЛОС ВАТРЫ" зредагували : Петро Трохановскій - ред. головний; Марко Файфер - ред. технічний; співпраця : Богдан Ґамбаль, Анна Дзямба, Олена Дуць-Файфер; графіка: Ґражына Бетлей, Мария Рыжик, співпраця друкарска: Ваньо Галущак.
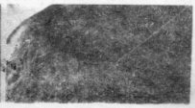
ГРА' 87 * ВАТРА' 87 * ВАТРА' 87 * ВАТРА' 87 * ВАТРА' 87 * ВА